Tuomas Ojanen

10.10.2023

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

U 69/2022 vp Valtioneuvoston kirjelmä Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ehkäisyä ja torjuntaa koskevista säännöistä (COM(2022) 209 final)

Jatkokirjelmä UJ 19/2023 vp

Asetusehdotus

1. Komissio antoi 11.5.2022 ehdotuksen asetukseksi lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ennaltaehkäisemiseksi ja torjumiseksi (COM(2022) 209 final). Ehdotuksen tavoitteena on muodostaa selkeä ja sitova oikeudellinen kehys, jonka avulla voidaan torjua ja ennaltaehkäistä lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa. Ehdotuksella pyritään myös luomaan vahvat suojatoimet, jotta palveluntarjoajat saavat oikeusvarmuuden ja perusoikeuksien kunnioittaminen voidaan varmistaa kaikkien osapuolten osalta. Asetuksessa ehdotetaan säädettäväksi palveluntarjoajiin kohdistuvista velvollisuuksista, kuten riskinarviointi- ja raportointivelvoitteesta sekä palveluntarjoajille annettavista tunnistamis-, poistamis- ja estomääräyksistä. Sääntely kohdistuu säilytyspalveluja ja henkilöiden välisiä viestintäpalveluja EU:ssa tarjoaviin tahoihin, sovelluskauppoihin ja internetyhteyspalvelun tarjoajiin. Asetusehdotuksella myös perustettaisiin uusi riippumaton lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan EU-torjuntakeskus.
2. Käsillä olevassa valtioneuvoston jatkokirjelmässä (sisäministeriön 30.8.2023 päivätty perusmuistio) tehdään selkoa asetusehdotuksen nykyisestä käsittelytilanteesta ja asetusehdotukseen neuvotteluissa tehdyistä keskeisistä muutoksista sekä niitä koskevista valtioneuvoston kannoista.
3. Jatkokirjelmän mukaan asetusehdotukseen on käytyjen neuvotteluiden myötä ensinnäkin lisätty yksi uusi velvoite, ns. listaltapoistomääräys (*delisting order)*, jonka avulla verkkohakukoneen tarjoaja voidaan määrätä poistamaan verkkoluettelosta paikan, jossa esiintyy lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltamateriaalia. Myös asetusehdotuksen mukaisten velvoitteiden toimeenpano– ja seurantajärjestelmä perustuu alkuperäisestä säädöstekstistä poiketen toimivaltaisten viranomaisten rooliin. Uusien muotoilujen taustalla on jatkokirjelmän mukaan ”jäsenvaltioiden neuvotteluissa osoittama tahtotila lisätä kansallisten viranomaisten liikkumavaraa asetuksen toimeenpanossa” (s. 4). Lisäksi alkuperäisessä asetustekstissä olleita kansallisia viranomaisia koskevia tiukkoja riippumattomuusmääritelmiä on pyritty jatkokirjelmän mukaan lieventämään ja tarkentamaan. Sitä vastoin neuvotteluissa ei ole toistaiseksi esitetty merkittäviä muutoksia tunnistamismääräystä koskevaan sääntelyyn jatkokirjelmän mukaan.

Arvion lähtökohdat

4. Perustuslakivaliokunnan käsiteltävänä on nyt ennen muuta valtioneuvoston jatkokirjelmä UJ 19/2023 vp asetusehdotuksesta. Perustuslakivaliokunta on jo aiemmin antanut lausuntonsa PeVL 53/2022 vp valtioneuvoston kirjelmästä U 69/2022 vp käsillä olevasta asetusehdotuksesta. Tämä valiokunnan lausunto muodostaa valtiosääntöiset puitteet myös käsillä olevan jatkokirjelmän valtiosääntöoikeudelliselle arviolle.
5. Tässä ei ole tarvetta alkaa enemmälti toistaa perustuslakivaliokunnan lausunnosta PeVL 53/2022 vp ilmenevää. Riittävää on yhtäältä todeta, että perustuslakivaliokunnan mukaan asetusehdotuksella ”on selvästi hyväksyttävä ja erittäin painava tavoite suojata lapsia verkkovälitteiseltä seksuaaliväkivallalta”. Valiokunnan mielestä asetusehdotuksen tavoite on myös yhteydessä useisiin perustuslaissa ja kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa turvattuihin perus- ja ihmisoikeuksiin. Lisäksi perustuslakivaliokunnan lausunnossa on kiinitetty huomiota siihen, että vaikka sääntelyn tavoite on lapsien suojaaminen, lapset saattavat osin olla myös niitä, joiden perussoikeuksia rajoitetaan sääntelyn perusteella. Valiokunta korosti erityistä tarvetta huolehtia lapsen edusta ja lasten perusoikeuksista esimerkiksi luottamuksellisen viestin suojaa tai henkilötietojen suojaa rajoitettaessa.
6. Toisaalta perustuslakivaliokunnan lausunossa on erikseen arvioitu asetusehdotuksen palveluntarjoajien velvollisuuksia koskevaa sääntelykokonaisuutta perustuslain 10 §:ssä 2 momentissa turvattuun luottamuksellisen viestin suojan ja perustuslain 10 §:n 4 momenttiin sisältyvän rajoituslausekkeen kannalta valiokunnan lausuntokäytännön valossa. Valiokunnan lausunnossa päädytään kantaan, jonka mukaan asetusehdotuksesta ”nyt saatavilla olevien tietojen perusteella sääntely ei vaikuta ongelmattomalta perustuslain 10 §:n 4 momentin kannalta.” Valiokunta myös totesi, että ”neuvotteluissa tulee tarkemmin selvittää asetuksen vaikutuksia perusoikeuksiin ja muuhun perustuslain sääntelyyn”, ja että ”asetusta tulee jatkovalmistelussa arvioida myös Euroopan unionin perusoikeuskirjan ja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten sekä näiden tulkintakäytännön kannalta”. (PeVL 53/2022 vp, kappale 12).
7. Valtioneuvoston jatkokirjelmän jaksossa 4 on nyt tarkasteltu asetusehdotusta ja siihen tehtyjä muutoksia ottaen huomioon myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja EU-tuomioistuimen oikeuskäytäntöä yksityiselämän suojasta ja henkilötietojen suojasta perustuslakivaliokunnan perustuslain 10 §:ää koskevan lausuntokäytännön ohella.
8. Lisäksi jatkokirjelmässä on tarkasteltu asetusehdotuksen sääntelyn suhdetta hallintotehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle säätävään perustuslain 124 §:ään. Jatkokirjelmän mukaan asetusehdotuksella yhtäältä annettaisiin ”palveluntarjoajille perusoikeutena turvattuun yksityiselämän ja viestin salaisuuteen puuttuvia tehtäviä, joita ei tällä hetkellä ole viranomaisillakaan”, mitä jatkokirjelmässä vaikutetaan pitävän sikäli ongelmallisena, että perustuslain 124 §:n mukaan merkittävää julkisen vallan käyttöä ei voida antaa muulle kuin viranomaiselle. Perustuslain esitöiden mukaan merkittävänä julkisen vallan käyttämisenä on pidettävä esimerkiksi itsenäiseen harkintaan perustuvaa oikeutta puuttua merkittävällä tavalla yksilön perusoikeuksiin (HE 1/1998 vp, s. 179).

Jatkokirjelmän mukaan asetusehdotuksen mukainen ”tunnistamismääräyksen toteuttaminen merkitsee myös NOP:n (neuvoston oikeuspalvelu – TO) lausunnon mukaan merkittävää perusoikeuksiin puuttumista”. (s. 9). Toisaalta osa palveluntarjoajille ehdotetuista velvoitteista arvioidaan jatkokirjelmässä rinnastuvan ”muihin velvoitteisiin, joita palveluntarjoajilla olisi muutoinkin joko tietosuojalainsäädännön tai kuluttajasuojalainsäädännön nojalla”. (s. 9)

9. Jatkokirjelmästä myös ilmenee, että Euroopan unionin neuvoston oikeuspalvelu[1] on antanut viime huhtikuussa asetusehdotuksesta lausunnon, jossa esitetään useita kriittisiä huomioita asetusehdotuksesta muun muassa EU:n perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklassa sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa turvatun yksityiselämän suojan ja henkilötietojen suojan perus- ja ihmisoikeuksien sekä niitä koskevan Eurooppa-tuomioistuinten (Euroopan unionin tuomioistuin ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuin) oikeuskäytännön kannalta. Jatkokirjelmässä nyt esitetyt arviot asetusehdotuksen suhteesta perus- ja ihmisoikeuksiin vaikuttavat nojautuvan verraten paljon neuvoston oikeuspalvelun lausuntoon.

> Neuvoston oikeuspalvelun lausunnon mukaan asetusehdotuksen mukainen tunnistamismääräys on suhteellisuusperiaatteen vastainen, ja mahdollisesti jopa loukkaa yksityiselämän ja henkilötietojen suojan ydintä. Euroopan parlamentin asetusehdotuksesta teettämässä vaikutustenarvioinnissa on nostettu esiin vastaavia näkökohtia. Samoin jo aiemmin Euroopan tietosuojaneuvosto ja Euroopan tietosuojavaltuutettu esittivät lausunnossaan vakavia huolia ehdotuksen oikeasuhteisuudesta.
>
> Huomionarvoista kuitenkin myös on, että komissio on oikeudellisessa arviossaan edelleen päätynyt vastakkaiseen tulkintaan, ja että komission arvio on tällöin perustunut monelta osin jopa samaan Eurooppa-tuomioistuinten oikeuskäytäntöön kuin mihin neuvoston oikeuspalvelu on perustanut koko lailla toisenlaiset arvionsa asetusehdotuksesta. Kuten jatkokirjelmästä ilmenee, komission oikeuspalvelu on myös jakanut jäsenvaltioille oman, neuvoston oikeuspalvelun lausunnon kanssa hyvinkin eri linjoilla olevan lausuntonsa (s. 3).
>
> Asetusehdotuksesta on esitetty erilaisia käsityksiä muun muassa siltä osin kuin kysymys on siitä, missä määrin se merkitsisi velvoitetta purkaa viestinnän salaus sekä miten tätä olisi arvioitava perus- ja ihmisoikeuksien kannalta. Neuvoston oikeuspalvelun lausunnon mukaan asetusehdotuksen salattuihin ympäristöihin ulottuva tunnistamismääräys tarkoittaisi, että palveluntarjoajien tulisi joko luopua tehokkaasta ns. päästä päähän- salauksesta, luoda ns. takaovia päästäkseen salattuun sisältöön tai saada pääsy sisältöön käyttäjän päätelaitteella ennen sisällön salaamista. Neuvoston oikeuspalvelun mukaan viestinnän yleinen käsittely lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan tunnistamiseksi edellyttäisi *de facto* tietoturvatoimenpiteiden, erityisesti päästä päähän -salauksen, kieltämistä, heikentämistä tai muutoin kiertämistä, jotta kyseinen tunnistaminen olisi mahdollista. Tämä johtaisi neuvoston

[1] Neuvoston oikeuspalvelu (*the Council Legal Service*, josta käytetään nimitystä *oikeudellinen yksikkö* neuvoston työjärjestyksen suomen kielisessä versiossa, 2009/937/EU, L 325/35) on osa neuvoston pääsihteeristöä, joka puolestaan jakautuu seitsemään pääosastoon käsittäen niiden ohella pääsihteerin kabinetin sekä juuri neuvoston oikeudellisen yksikön (so. oikeuspalvelu). Oikeuspalvelun säädösperusteisena tehtävänä on varmistaa *lainsäädännön valmistelun laatu* neuvoston työjärjestyksen 22 artiklan mukaisesti. Jokaisella unionin kolmella toimielimellä – parlamentti, neuvosto ja komissio – on oma oikeudellisiin kysymyksiin keskittyvä yksikkönsä. EU-oikeuden historiassa neuvosto (tällöin käytännössä sen oikeuspalvelu, koska se edustaa neuvostoa EU-tuomioistuimessa) on ajoittain ollut eri mieltä komission kanssa muun muassa EU-säädösehdotusten oikeusperustaan ja perussopimusmukaisuuteen liittyvistä kysymyksistä, mistä konkreettisesti kertovat monet oikeuskiistat komission ja neuvoston välillä EU-tuomioistuimessa.

oikeuspalvelun mukaan vakavampaan perus- ja ihmisoikeuksien rajoitukseen sekä rajoittaisi muiden oikeutettujen tavoitteiden, kuten tietoturvan varmistamista (jatkokirjelmä, s. 10).

Jatkokirjemästä ilmenevän valtioneuvoston kannan arviointia

10. Nähdäkseni voidaan pääosin yhtyä jatkokirjelmästä ilmenevään valtioneuvoston kantaan, samoin kuin jatkokirjelmästä ilmeneviin arvioihin asetusehdotuksen, sellaisena kuin sen sääntelykokonaisuus on siihen neuvotteluissa tehtyjen muutosten jälkeen, suhteesta perus- ja ihmisoikeuksiin.
11. Perustuslain ja ihmisoikeussopimusten sekä EU:n perusoikeuskirjan kannalta on syytä painottaa kuitenkin seuraavia valtiosääntöoikeudellisia näkökohtia:

    (i) Asetusehdotuksella on selvästi sekä kotimaisen perusoikeusjärjestelmän että kansainvälisten ihmisoikeussopimusten ja EU:n perusoikeuskirjan kannalta hyväksyttävä ja erittäin painava tavoite suojata lapsia verkkovälitteiseltä seksuaaliväkivallalta.
    (ii) Euroopan unionilla ja sen jäsenvaltioilla, Suomi mukaan lukien, on velvollisuus ryhtyä tehokkaisiin toimiin lasten suojaamiseksi väkivallalta. Suomea aktiivisiin toimenpiteisiin lasten suojaamiseksi väkivallalta, seksuaalinen väkivalta mukaan lukien, velvoittavat erityisesti YK:n lapsen oikeuksien sopimus sekä Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimukset lasten suojaamiseksi seksuaaliväkivallalta (nk. *Lanzaroten sopimus*) ja naisiin kohdistuvalta väkivallalta ja perheväkivallalta (nk. *Istanbulin sopimus*). Tässä yhteydessä on myös huomautettava siitä, että YK:n lapsen oikeuksien komitea antoi Suomelle kesäkuussa 2023 suositukset, joissa painotetaan lasten suojaamista väkivallalta. Tähän liittyen suosituksissa kiinnitetään Suomen huomiota tarpeeseen tehokkaisiin toimiin lasten suojaamiseksi verkossa tapahtuvalta väkivallalta (CRC/C/FIN/CO/5-6). Edellä esitetyt näkökohdat ovat merkityksellisiä siksi, että perustuslain 1 §:n 3 momentti yhdessä perustuslain 22 §:ssä säädetyn perus- ja ihmisoikeuksien turvaamisvelvollisuuden kanssa merkitsee, että valtioneuvoston tulee osallistua EU-säädösehdotusten valmisteluun tavalla, joka turvaa perus- ja ihmisoikeuksia Suomen lisäksi koko Euroopan unionissa (PeVL 2/2023 vp, kappale 3, PeVL 2/2021 vp, kappale 3, ks. myös siinä viitatut PeVL 4/2019 vp, s. 3, PeVL 20/2017 vp, s. 6, PeVL 53/2017 vp, s. 5).
    (iii) Tavoite suojata lapsia verkkovälitteiseltä seksuaaliväkivallalta on sellainen perusoikeusjärjestelmän ja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten sekä EU:n perusoikeuskirjan kannalta hyväksyttävä ja painava tavoite, jolla voidaan oikeuttaa varsin pitkällekin meneviä puuttumisia yksityiselämän suojan ja henkilötietojen suojan perus- ja ihmisoikeuksiin.
    (iv) Perustuslain 10 §:n 4 momentin säännöksessä mainittavasta ja perusoikeuksien yleisiin rajoitusedellytyksiin kuuluvasta välttämättömyysvaatimuksesta kuitenkin seuraa, että varsinkin luottamuksellisen viestin salaisuuden suojaan puuttumisen tulee olla mahdollisimman kohdennettua ja rajattua, ja että perustuslain 10 §:n 4

momentti ei mahdollista yleistä, kohdentamatonta ja kaikenkattavaa tietoliikenteen seurantaa (ks. PeVL 53/2022 vp, kappale 11 ja siinä viitattu muu lausuntokäytäntö). Jatkokirjelmässä selostettu Eurooppa-tuomioistuinten oikeuskäytäntö ei anna aihetta arvioida toisin. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7, 8 ja 52.3 artiklan (perusoikeuksien rajoituslauseke) sekä niitä koskevan Eurooppa-tuomioistuinten oikeuskäytännön tasolta on niin ikään painotettava välttämättömyyden ja oikeasuhtaisuuden vaatimuksia asetusehdotuksen sääntelykokonaisuuden suhteen. Lisäksi on huomautettava siitä, että EU-tuomioistuimen asiassa C-362/14 (*Schrems*) antaman tuomion mukaan yleinen ja erittelemätön pääsy viestien sisältöihin loukkaa yksityiselämän suojan keskeistä sisältöä (ks. myös esim. PeVL 35/2018 vp).[2]

(v) Asetusehdotus on kehittynyt siihen jatkoneuvotteluissa tehtyjen täsmennysten ja muiden muutosten myötä ongelmattomampaan suuntaan perus- ja ihmisoikeuksien kannalta. Tältä osin voidaan viitata muun muassa muutoksiin, joissa korostetaan ensisijaisina keinoina palveluntarjoajien velvoitteita arvioida palveluunsa liittyviä riskejä ja toteuttaa riskiä lieventäviä toimenpiteitä.

(vi) Asetusehdotuksen suhteesta perus- ja ihmisoikeuksiin vallitsee erilaisia käsityksiä. Riidatonta ja yksiselitteistä lähinnä on, että asetusehdotus merkitsee siihen tehtyjen muutosten jälkeenkin edelleen verraten syvällekäyvää puuttumista luottamuksellisen viestin salaisuuden suojaan sekä yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan.[3]

(vii) Asetusehdotuksen sääntely ei vaikuta edelleenkään olevan ongelmatonta perustuslain 10 §:n 2 ja 4 momenttien kannalta, sellaisena kuin näitä perustuslain säännöksiä on vakiintuneesti tähän asti tulkittu perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä (ks. PeVL 53/2022 vp, kappaleet 7-11 ja niissä mainittu muu lausuntokäytäntö). Asetusehdotus ei myöskään vaikuta ongelmattomalta perustuslain 124 §:n kannalta. Perustuslakivaliokunta on painottanut yleisesti sen varmistamista, että EU-oikeuden asetusehdotukset pysyvät olemassa olevien perus- ja ihmisoikeusperiaatteiden puitteissa (PeVL 13/2017 vp, s. 5). Valiokunnan mukaan Suomen perustuslaissa turvatut perusoikeudet ovat merkityksellisiä myös EU-sääntelyn valmistelussa (ks. esim. PeVL 15/2017 vp, s. 4 ja PeVL

---

[2] Ks. tarkemmin yksityiselämän suojan keskeisestä sisällöstä EUT:n *Schrems* -tuomion valossa T Ojanen, Making the Essence of Privacy Real: The Court of Justice of the European Union Defines the Content of the Right Privacy in the Context of Electronic Surveillance in Case C-362/14 Maximillian Schrems v Data Protection Commissioner, European Constitutional Law Review 2/2016.

[3] Jatkokirjelmästä ilmenee, että neuvoston oikeuspalvelun mukaan asetusehdotuksen mukainen ”tunnistamismääräys (detection order) on erityisen vakava yksityiselämän suojan ja henkilötietojen suojan rajoitus ja ehdotettu sääntely hyvin mahdollisesti loukkaa lailla säätämisen vaatimusta, ydinalueen suojaa ja suhteellisuusperiaatetta.” (s. 3).

9/2017 vp, s. 5—6 ja niissä viitatut lausunnot). Valiokunnan mukaan on selvää, että Suomen perustuslain tulee ohjata valtioneuvoston kannanmuodostusta EU-lainsäädännön valmistelussa (PeVL 23/2018 vp, s. 4, PeVL 20/2017 vp, s. 6).

(viii) Näin ollen on syytä yhtyä valtioneuvoston kantaan siitä, että asetusehdotuksen hyväksyttävään ja erittäin painavaan tavoitteeseen ”pyritään keinoilla, jotka ovat tehokkaita ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään. Viestinnän luottamuksellisuuden suojaan ja muihin perusoikeuksiin puuttuminen tulee rajoittua vain välttämättömään ja sen tulee olla oikeasuhtaista.” Samoin voidaan yhtyä valtioneuvoston kantaan siitä, että ”ehdotetun sääntelyn tulisi olla riittävän selkeää, ennakoitavaa ja kohdennettua”, ja että ” tunnistamismääräyksen on oltava kohdennettu ja käyttöönoton ei tule johtaa koko väestön ja kaikkien viestintäpalveluiden ja tietoliikenteen yleiseen ja erotuksettomaan valvontaan.” (s. 2). Lisäksi voidaan yhtyä valtioneuvoston kantaan siitä, että asetusehdotuksen ”sääntelyä olisi pyrittävä edelleen täsmentämään sen varmistamiseksi, että asetusehdotus täyttää sääntelyn selkeyttä, ennakoitavuutta, välttämättömyyttä, oikeasuhtaisuutta, perusoikeuden ydinalueen suojaa ja oikeussuojaa koskevat vaatimukset siten kuin ne ilmenevät Euroopan unionin perusoikeuskirjasta sekä EIT:n ja EUT:n oikeuskäytännöstä.” (s. 2). Samoja seikkoja on vastaavasti painotettava perustuslain 10 §:n ja sitä koskevan perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön tasolta.

(ix) Lisäksi voidaan yhtyä valtioneuvoston kantaan siitä, että ehdotettujen toimien tehokkuuden lisäksi tulee huolehtia siitä, ettei asetusehdotuksesta seuraa yleistä velvoitetta palveluntarjoajille purkaa viestinnän vahvaa salausta tai luopua vahvan salauksen käytöstä, jos tämä johtaisi syvälle käyviin puuttumisiin perusoikeuksiin. Tosin tässä yhteydessä on todettava, että asetusehdotuksesta vallitsee tältä(kin) osin erilaisia näkemyksiä.

12. Jatkokirjelmän mukaan valtioneuvosto katsoo, että sääntelyn tulee olla EU:n tietosuojalainsäädännön mukaista. Nähdäkseni tältä osin *ei* ole syytä yhtyä perustuslain kannalta valtioneuvoston kantaan. EU:n yleinen tietosuoja-asetus on johdetun (sekundäärisen) EU-oikeuden säädös, johon nähden unionin perussopimukset ja perusoikeuskirja ovat ylemmänaseteisia sekä muodostavat tietosuoja-asetuksen tulkinnan ja pätevyyden perusteet. Tietosuoja-asetuksella ei ole mitään etusijaa tai ylemmänasteisuutta unionin muihin asetuksiin nähden. Tässä yhteydessä on huomautettava myös siitä, että perustuslakivaliokunnan mukaan henkilötietojen suojan perusoikeuskin on turvattava tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa (PeVL 14/2018 vp).
13. Jatkokirjelmästä ilmenee, että asetusehdotukseen neuvotteluissa tehtyjen muutosten ”taustalla on jäsenvaltioiden neuvotteluissa osoittama tahtotila lisätä kansallisten viranomaisten liikkumavaraa asetuksen toimeenpanossa.” (s. 4). Jatkokirjelmässä ei kuitenkaan tehdä selkoa asetusehdotuksen jäsenvaltioille antamasta kansallisesta liikkumavarasta. Perustuslakivaliokunnan lausunnossa olisi syytä huomauttaa tarpeesta tehdä selkoa kansallisen liikkumavaran alasta myös EU-säädösehdotuksia koskevissa valtioneuvoston kirjelmissä, varsinkin kun

kysymys on käsillä olevan asetusehdotuksen kaltaisista, perus- ja ihmisoikeuksien kannalta erittäin merkityksellisistä EU-säädösehdotuksista.

Muita seikkoja

14. Jatkokirjelmässä todetaan aiemman valtioneuvoston kirjelmän tapaan, että asetusehdotus tuo esiin sellaisia perus- ja ihmisoikeuksiin liittyviä kysymyksiä, jotka ovat osaksi ”kokonaan uudenlaisia, myös ennakkotapausluontoisia”, joita ei ole sellaisenaan arvioitu perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä, eikä jatkokirjelmässä sinänsä aivan asianmukaisesti dokumentoidussa ja pääpiirteissään kuvatussa Eurooppa-tuomoistuinten oikeuskäytännössä. (s. 5).
15. Nähdäkseni valtioneuvoston kirjelmässä ja jatkokirjelmässä esitetty arvio on oikea: asetusehdotus tuo esiin sellaisia oikeudellisia kysymyksiä, joita ei ole tähän asti täysin linjattu sen paremmin perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä kuin Eurooppa-tuomioistuinten oikeuskäytännössä. Asia voidaan ilmaista myös niin, että vaikka asetusehdotuksen sääntely ei vaikuta ongelmattomalta *tähänastisen* perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön ja Eurooppa-tuomioistuinten oikeuskäytännön valossa, yksi asetusehdotukseen liittyvä peruskysymys kuitenkin on, missä määrin esimerkiksi tiedustelutoimivaltuuksien arvioinnin yhteydessä syntynyttä Eurooppa-tuomioistuinten oikeuskäytäntöä voidaan sellaisenaan soveltaa nyt käsillä olevan asetusehdotuksen arviointiin perus- ja ihmisoikeuksien kannalta. Uudenlaisia oikeuskysymyksiä syntyy sekä perustuslain että perusoikeuskirjan ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen kannalta muun muassa sen takia, että ehdotettu sääntely kattaa laajalti tietoverkon välityksellä tapahtuvaan lapsen fyysiseen ja henkiseen seksuaaliseen hyväksikäyttöön sekä lapsen houkutteluun (grooming) sekä kohdistuu viestinnän metatietojen ohella sisältötietoihin. Ehdotettu sääntely ei myöskään rajoitu vain rikoksesta epäiltyyn tai potentiaalisesti rikokseen syyllistyvään henkilöön, vaan ehdotetulla sääntelyllä puututtaisiin sekä lapsen että sivullisten henkilöiden yksityiselämän, henkilötietojen ja viestin salaisuuden suojaan. Lisäksi asetusehdotuksen esille tuomien oikeudellisten kysymysten oikeudellinen ”uutuus” - ja myös vaikeus – syntyy käsillä olevan sääntelykokonaisuuden huomattavan ”teknisestä luonteesta”.
16. Kuten jatkokirjelmästäkin ilmenee, komissio on neuvoston oikeuspalvelun lausunnon jälkeenkin edelleen pitänyt asetusehdotuksen palvelujentarjoajien velvollisuuksia koskevaa sääntelykokonaisuutta ongelmattomana myös yksityiselämän suojan ja henkilötietojen suojan perus- ja ihmisoikeuksien kannalta. Tällöin komissio on perustanut suurelta osin arvionsa monelta osin samaan Eurooppa-tuomioistuinten oikeuskäytäntöön, jonka perusteella esimerkiksi neuvoston oikeuspalvelu on tehnyt koko lailla toisenlaisen arvion.
17. Koska asetusehdotuksen suhteesta perus- ja ihmisoikeuksiin vallitsee sen verran paljon perustavaa laatua olevia näkemyseroja, on verraten selvää jo nyt, että asetuksen pätevyys (laillisuus) päätyy lopulta EU:n tuomioistuimen tutkittavaksi ja ratkaistavaksi, jos käsillä oleva asetusehdotus joskus hyväksytään ja se tulee voimaan.